

421/2012. (XII. 15.) OBHE számú
határozat
a bíróságok szervezeti és működési szabályzatának alapelveiről

Az OBH elnöke a bíróságok szervezeti és működési szabályzatának (a továbbiakban: SZMSZ) elkészítése érdekében a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 76. § (2) bek. b) és a 119. § f) pontjai továbbá a Kúriát érintően az 117. § (1) bek. j) pontja alapján meghatározza a bíróságok SZMSZ-einek alapelveit.

I.

A határozat I. része az igazságszolgáltatás valamennyi szervezetét, így a Kúriát is differenciáltan érintő elvi iránymutatásokat tartalmazza, a II. fejezet megállapításai kizárólag a Kúria megváltozott belső szervezetére és működésére vonatkoznak.

1. Az alapelvek kiadásának célja iránymutatást nyújtani a bíróságok SZMSZ-einek felülvizsgálatához. Rendeltetése, hogy a bíróságok szervezeti struktúrája, alá-, fölé-, és mellérendeltségi viszonyai, a hatáskörök szabályozása, a belsőszervezeti egységek és azok munkamegosztása, a munkafolyamatok rendje, a külső kapcsolatok változatlanul biztosítsák az igazságszolgáltatási feladatok jogállami ellátását, a bírói függetlenség elvének érvényesítését, az ítélkezés egységét és időszerűségét.

2. Az SZMSZ-ek hatálya az ítélőtáblák, a törvényszékek, továbbá a helyi, munkaügyi bíróságok bíráira és igazságügyi alkalmazottaira, az ítélkezés szakmai és végrehajtási szervezeteire, valamint az ítélkezés feltételeit biztosító munkaszervezeti egységekre terjed ki.

3. Az SZMSZ-ek összeállítása során rendelkezni kell a meghatározó jogforrásokról, továbbá biztosítani a bírósági igazgatásra vonatkozó magas szintű jogszabályok (elsősorban az Alaptörvény, a Bszi., a Bjt. és az Iasz.), valamint az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) elnökének normatív utasításaként kiadott szabályzatok, határozatok ajánlások, tájékoztatók érvényesülését, az igazgatásra, irányításra és vezetésre vonatkozó alapvető szerkezeti és működési normák egységességét, s ezzel egyidejűleg a bírósági szervezet helyi sajátosságainak differenciált érvényre juttatását. Alapvető követelmény, hogy az SZMSZ-ek a jogszabályokkal és az OBH elnökének döntéseivel ellentétes rendelkezéseket nem tartalmazhatnak.

4. Az OBH elnökének felügyelete és ellenőrzése alapján fontos feladat a bírósági rendszert irányító helyi, törvényszéki, ítélőtáblai és országos vezetési szintek működésének összehangolása, különös tekintettel az információáramlásra, a feladatok és felelőségek szinkronjára.

5. Az igazságszolgáltatás jellege, szigorú erkölcsi normái megkövetelik, hogy az SZMSZ-ekben kellő súllyal szerepeljenek a szolgálati jogviszonyban állók jogai és kötelezettségei, különös tekintettel az összeférhetetlenségi szabályokra az adatvédelemre, az információs önrendelkezési jogról és információs szabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény rendelkezéseinek megtartására, a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott adatok megőrzésére, továbbá a biztonsági vezetői feladatokra.

6. Az SZMSZ-ekben az Alaptörvény normáinak érvényesülése érdekében rendelkezni kell a bírói önkormányzati szervek – az összbírói értekezletek, a kollégiumok és a bírói tanácsok – igazgatásban való közreműködéséről.

Az igazságszolgáltatás belső érdekegyeztetési mechanizmusainak kiépítése és zavartalan működése szükségessé teszi az Országos Bírói Tanács, az egyesületek és a bíróságokon működő érdek-képviselői szervek, valamint a bírósági vezetők kapcsolatrendszerének SZMSZ-ekben való konkrét megjelölését.

Ugyancsak indokolt a bíróságok és az igazságszolgáltatásban közreműködő hivatásrendek (ügyészi szervezet, ügyvédség) közötti együttműködés formáinak SZMSZ-ekben való meghatározása.

A bíróságok nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése tekintetében kiemelten fontos a már létrejött együttműködési formák, szakirányok erősítése, az Európai Unió országainak igazságügyi szervezeteivel kialakított kapcsolatok SZMSZ-ekben való kodifikálása.

7. A szervezeti változásokat, azok konkrét formáit, feladatait az SZMSZ-ekben folyamatosan szabályozni kell.

8. A kollégiumi rendszer működésére vonatkozóan az SZMSZ-ekben fontos hangsúlyozni, hogy a testületeknek és vezetőinek kiemelt szerepük van az ítélkezési tevékenység egységességének megteremtésében. E célok megvalósítása érdekében folyamatosan együtt kell működniük a Kúriával, továbbá más bírósági szervezetek kollégiumaival, mindenek előtt a törvényszéki tanácselnökökre vonatkozó rendelkezések, különösen a tanácselnöki feljegyzések elkészítésének idejére és módjára vonatkozó előírások érvényesítésében. Az SZMSZ-ekben rögzíteni kell a kollégiumok vezetőinek az éves munkatervet, ügyrendet összeállításával kapcsolatos kötelezettségét is. Az említett dokumentumok legfontosabb témaköréit indokolt beépíteni a szabályzatok normaszövegébe, egyébként azokat teljes terjedelmükben az SZMSZ-ek mellékleteiként kell csatolni.

A kollégiumi struktúra változására tekintettel ugyancsak alapvető szinten kell meghatározni a regionális jelleggel létesülő közigazgatási és munkaügyi kollégiumok mint speciális szakmai testületek felállításának, illetve az érintett bírósági kollégiumokhoz való kapcsolódásának feladatait. A közigazgatási és munkaügyi regionális kollégiumok szervezeti kereteit azoknak a külön törvényben meghatározott törvényszékeknek kell biztosítaniuk, amelyeken vagy amelyekhez tartozó közigazgatási és munkaügyi bíróságokon a regionális kollégiumvezetők ítélkeznek. Az SZMSZ-ekben szükséges az erre vonatkozó igazgatási intézkedések meghatározása.

9. A „fair eljárás„ alaptörvényi rendelkezéseinek megvalósítását illetően jelentős jogállami biztosíték a törvényes bíróhoz való jogosultság következetes érvényesítése. E jogelv alapján a törvény által rendelt bíró az eljárási jogszabályok szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási és ügybeosztási rend alapján kijelölt bíró.

A bíróságok ügyelosztási és ügybeosztási rendjének részletes szabályait az SZMSZ-ek önálló mellékleteként kell közzétenni.

10. Az arányos munkateher megteremtése, az ügyérkezési és létszám-aránytalanság kiküszöbölése érdekében a bírósági vezetőknek állandó jelleggel vizsgálniuk kell az ítélezés időszerűségét, a bírák kirendelésének lehetőségét, s továbbra sem mellőzhető a hosszú pertartamú ügyek elhúzódásához vezető okok feltárása.

11. Az SZMSZ-ekben bővíteni kell a bíróságok vezetésének rendszerével, formáival, folyamatával, ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat. Meg kell határozni a vezetők körét, a jogszabály alapján általuk ellátott tevékenységet, különösen az irányítási és ellenőrzési feladatokat, a hatásköröket, a felelősségi rendet, továbbá a vezetői feladatok megosztásának kérdéseit, amelyek az azonos, vagy különböző ítélezési szinteken működő bíróságok vezetői közötti feladatelhatárolást is jelenthetik.

12. A dokumentumokban szabályozni kell a vezetők közötti helyettesítések rendjét. Ennek során fontos rögzíteni, hogy a bíróság elnökök helyettesítése során elnöki jogkörben csak bíró járhat el.

13. A képzésre, továbbképzésre vonatkozó rendelkezések kodifikációjában kiemelt figyelmet kell fordítani a központi oktatáshoz való kapcsolódás és a rendszeres helyi oktatás gyakorlati formáinak meghatározására, a bírák és az igazságügyi alkalmazottak képzésének támogatására, továbbá gondoskodni kell a jogszabályok és a joggyakorlat változásainak megismertetéséről.

14. A helyi bíróságok szervezetének, működésének rögzítése többségében a törvényszékek szabályzataiban szerepel. Az SZMSZ-ek kivételesen felhatalmazást adhatnak arra, hogy a helyi bíróságok önálló szabályzatokat készítsenek, ha azok nagysága, struktúrája indokolja.

Amennyiben a szabályozásra változatlanul a törvényszékek SZMSZ-eiben kerül sor, úgy szerepeltetni kell a helyi bíróságok elnökeinek igazgatási, illetve a törvényszékek elnökei által átruházott egyéb feladatait, a helyi bíróságok gazdálkodása tekintetében pedig rendelkezni kell a kialakítandó költség- és munkamegosztás, továbbá a felelősségvállalás rendjéről.

15. Az SZMSZ-eknek tartalmazniuk kell a más bíróság kijelölésére vonatkozó indítvány megtételének lehetőségével kapcsolatos szabályozás fő irányait, így az Országos Bírói Tanács által meghatározott elveket, szempontokat, az eljáró bíróság kijelöléséről szóló OBH szabályzat rendelkezéseit, a helyi ügyforgalmi és egyéb meghatározó adatokat, továbbá az előkészítésért felelős vezetők kijelölését.

16. A bíróságok ítélkezési tevékenységével összefüggésben az állampolgárok irányában megnyilvánuló szolgáltató jelleg erősítése megköveteli a bírósági igazgatás és az ehhez kapcsolódó döntéshozatal nyilvánosságának és átláthatóságának biztosítását.

Erre figyelemmel az SZMSZ-ekben kodifikálni kell az állampolgárok tájékoztatását szolgáló közlési formákat, így a belső hirdetményeket, az Interneten közzétett bírósági honlapok, valamint a központi honlap megjelenítését, az anonimizált határozatok megküldését és egyéb sajátos megoldásokat.

17. A bíróságok tevékenységéről szóló tájékoztatást, információadást illetően azt az elvi szabályozási módot kell követni, hogy a bíróság egészét érintően a bíróság elnöke, az egyes részleteket illetően pedig a megfelelő információk birtokában lévő és ilyen hatáskörrel felruházott bírósági vezetők, sajtószóvivők jogosultak tájékoztatást adni.

18. A bíróságok költség-hatékony gazdálkodása alapelvének érvényesítése érdekében az SZMSZ-ekben való szabályozás során döntő szerepet kell kapnia a megfontolt tervezési folyamatnak, az előirányzatok esetleges módosítási és ellenőrzési szempontjainak, a központi rendelkezéseknek megfelelő döntési és felelősségi jogkörök tisztázottságának.

19. A szervezeti és működési szabályzatok megismertetése érvényesítésük nélkülözhetetlen feltétele. A bírósági vezetők felelősek azért, hogy a bírák és igazságügyi alkalmazottak az OBH elnökének jóváhagyását követő 30 napon belül megismerjék az SZMSZ rendelkezéseit.

II.

A Kúria tevékenységére vonatkozó alapelvek

A Kúria szervezetével és működésével kapcsolatos szabályozás fontos célkitűzése a bíróságok ítélkezési tevékenysége szakmai színvonalának emelése, az egységes ítélkezési gyakorlat megteremtése.

1. Ismeretes, hogy a törvényi szabályozás alapján a Kúria korábbi szervezete és feladatköre jelentősen változott. Erre figyelemmel az SZMSZ-ben részletesen szabályozni kell a jogegységi indítványra, a jogegységi eljárásra, a jogegységi tanácsra, a határozatok előkészítésére, a joggyakorlat elemzésre, az elvi bírósági határozatok és elvi döntések meghozatalára, közzétételére vonatkozó feladatokat, a hatáskörök és a szervezeti keretek meghatározását.

2. Speciálisan új intézményként kell rendelkezni a Kúria önkormányzati tanácsa létrehozásáról, feladatairól, az önkormányzati rendeletek felülvizsgálatára irányuló nemperes eljárásokkal, valamint a helyi önkormányzatok törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztása miatti nemperes eljárások lefolytatásával összefüggő tevékenység igazgatási elemeiről, kapcsolatrendszeréről.

3. Ugyancsak új intézményként kell szabályozni a közigazgatási és munkaügyi kollégium működésének feladatait annak érdekében, hogy a közigazgatási és munkaügyi szakág egyensúlya megvalósuljon, és az ítélkezési gyakorlat irányításában a szakágak szerinti szakmai tapasztalat, tudás érvényesüljön.

4. Részletes szabályozást igényel a Kúria elnökének és helyetteseinek, továbbá az egyes szervezeti egységek vezetőinek feladatköre, hatásköre, ellenőrzési jogosítványai, felelősségének meghatározása, továbbá az intézmény működésével összefüggésben más szervezeti egységek kötelezettségeinek megállapítása.

5. Rendelkezni kell az együttműködés irányainak, formáinak módjáról, elsősorban az OBH elnökével, az Országos Bírói Tanáccsal, a bíróságokkal, azok kollégiumaival – különös tekintettel a regionális közigazgatási és munkaügyi kollégiumokra –, továbbá az ügyészégi szervezetekkel és más állami intézményekkel.

Dr. Handó Tünde
az Országos Bírósági Hivatal
elnöke